

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती

वाङ्मय पारंगत (पाली व प्राकृत) / एम.ए.(पाली व प्राकृत)

पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती (CBCS) अभ्यासक्रम २०२२ -२०२३

वाङ्मय पारंगत (पाली व प्राकृत) / एम.ए. (पाली व प्राकृत) अभ्यासक्रम .

एम.ए. (पाली व प्राकृत) :- सत्र तिसरे

अ.क्र.	अभ्यास पत्रिका प्रकार	अभ्यास पत्रिका संकेतांक	अभ्यास पत्रिका शीर्षक	तास	श्रेयांक	गुण
१	DSC -1		पाली काव्य साहित्य	६०	४	१००
२	DSC -2		पाली गद्य साहित्य	६०	४	१००
३	DSE -3 A OR		पाली शिलालेख व निबंध	६०	४	१००
	DSE -3 B OR		चरिया पिटक			
	DSE -3 C		खुद्दक पाठ			
४	DSE-4 A OR		पाली संस्कृती व तत्त्वज्ञान	६०	४	१००
	DSE-4 B OR		निवडक थेरी गाथा			
	DSE -4 C		विशुद्धी मग्ग			
५	RP-		संशोधन प्रकल्प	७५	५	१००
६	SEC-1		ध्यानसाधना कौशल्य	३०	२	५०
७	SEC -2		बौद्ध विहारात होणारे कार्य कौशल्य	३०	२	५०
			एकूण श्रेयांक		२५	६००

सूचना :

- १) DSC अभ्यास पत्रिका अनिवार्य राहिल .
- २) DSE अभ्यास पत्रिका ऐच्छिक स्वरुपाची असून गट ३ मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका आणि गट ४ मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका निवडावी लागेल .
- ३) अभ्यास पत्रिका सत्र ३ किंवा सत्र ४ यापैकी किमान एका सत्रा साठी अनिवार्य राहिल .
- ४) SEC 1 आणि SEC 2 पत्रिका सत्र ३ किंवा सत्र ४ यापैकी किमान एका सत्रात घेणे अनिवार्य राहिल .

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati
Syllabus Prescribed Under Choice Based Credit System
Session-2023 -2024

Faculty - Humanities Programme M.A. Course /Subject (Pali & Prakrit)
Semester-III

Course Title	M.A Part -2 Sem -III (Pali and Prakrit)
Course Code/ Subject Code	2611,2612,2613,2614
Course Category	Discipline, specific core (DSC)
Type of course	Theory
No. of Credits	04
No. of Lectures	60
CourseAssessment	End Term : 80 Marks (University level Exam) SEM (Internal): 20 Marks (College level evaluation)
Preamble	पाली ही विश्वातील एक अत्यंत प्राचीन आणि समृद्ध भाषा आहे नितीमुल्यांची शिकवण व्यक्तिमत्व विकासाच्या दृष्टीने पाली अध्ययनाचा विविधांगी उपयोग आहे पाली साहित्य हे मनोवैज्ञानिक समाजशास्त्रीय आणि आधुनिक विज्ञानाच्या दृष्टीने देखील ही भाषा समृद्ध आहे सध्याच्या संगणकीय युगात जागतिक पातळीवर पाली भाषेच्या अध्ययन आणि अध्यापनात वाढत असलेली आवड पहाता आपल्या विद्यार्थ्यांना देखील या संपूर्ण ज्ञान संग्रहाचा लाभ व्हावा या दृष्टाने पाली भाषेचे अध्ययन अत्यंत उपयुक्त आहे.
Programme outcomes (POs)	१) गद्य पाठाचा भाषांतर करता येईल २) गद्य पाठाचा सारांश स्वतःच्या शब्दात स्पष्ट करता येईल ३) पद्य पाठातील गाथाचा अनुवाद करता येईल ४) पहा पाठाचे वाचन करून सारांशात्मक स्पष्ट करता येईल. ५) संपूर्ण अभ्यासक्रमाचे सूक्ष्म अध्ययन करून वस्तुनिष्ठ प्रश्नाची उत्तरे देता येतील ६) शिल्लेखाचा अभ्यास केल्या जाईल ,तत्वज्ञानाची उकल करून घेतल्या जाईल
Programme Specific Objectives (PSOS)	१) पाली भाषेचे अध्ययन करून त्या भाषेबद्दल आवड निर्माण करणे २ पालि भाषेत प्राचीन कालीन गद्य व पद्य अशा विविध पैलूंचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे ३) पाली भाषेत केवळ साहित्यिक विषय नसून उच्चतम नैतिक मूल्य तथा स्त्री पुरुष समानता अशा आधुनिक विषयावर देखील विविधांगी सूत उपलब्ध आहे. याची जाणीव करून देणे ४) पाली ही केवळ प्राचीन भाषा नसून आजच्या काळात देखील फार मोठ्या प्रमाणात पालि भाषेत साहित्य निर्माती होत आहे पाली अध्ययनाने

पाली विषयामध्ये रोजगाराच्या विविध संधी

- १) पाली भाषेचा वैज्ञानिक पध्दतीने अभ्यास केला तर आपली वर्तमान भाषा समजण्यास मदत होते. श्रीलंका ब्राम्हदेश, कंबोडीया आणि लाओस येथील भाषांवर सुध्दा पालि भाषेचा प्रभाव आहे. त्यामुळेच भारतीय विद्याश्यांना या देशांसोबत भारतीय संस्कृतीसंबंधी विचारांचे आदान प्रदान करता येईल.
- २) शिक्षक व प्राध्यापक शासकीय व निमशासकीय स्थरावर शाळा, महाविद्यालयामध्ये पालि भाषा वर्ग सुरु आहेत. व सातत्याने पाली भाषेची मागणी वाढत आहे.
- ३) बार्टी या संस्थेमध्ये पाली भाषेचे अनुवादक म्हणून संधी आहे.
- ४) पुस्तक निर्मिती जनसामान्यांच्या भाषेमध्ये पालि साहित्य अनुवादीत व प्रकशित करणे.
- ५) बौध्द संस्कार विधी करिता संधी उपलब्ध आहेत.
- ६) आकाशवाणी दुरदर्शनवर उद्बोधन, मार्गदर्शन, कार्यास संधी उपलब्ध आहेत.
- ७) सैन्य दलामध्ये सैनिकांना मार्गदर्शन करण्यासाठी सैन्य धर्मगुरु पदावर मोठ्या प्रमाणात संधी उपलब्ध आहेत.
- ८) अनुवादक जागतिक स्थरावर पालि विषयाच्या आकर्षणाचा व आवडीचा विचार करता विविध देशामध्ये अनुवादाच्या संधी प्राप्त होऊ शकतात.
- ९) संपूर्ण पालि त्रिपिटक भाषांतर करण्याकरीता लहान लहान ग्रंथाच्या माध्यमाने भाषांतराच्या संधी उपलब्ध होतील.
- १०) विपस्यना संशोधन विन्यास इगतपुरी येथे अनुवाद लिखान, प्रसार, प्रचार व संशोधनाच्या संधी उपलब्ध आहेत.
- ११) ऑनलाईन पालिभाषा शिकवणी वर्ग घेण्याची संधी प्राप्त होईल.
- १२) युट्युब च्या माध्यमाने पालीमधील तत्वज्ञान, कथा, व गाथा यांचे पठन करून संधी प्राप्त होतील.
- १३) तानतनावाचे व्यवस्थापन करण्याकरीता विपस्यनाद्वारे रोजगार संधी उपलब्ध होईल.
- १४) विहार विहारामध्ये बुध्दाच्या धम्माचे ज्ञान सामान्य लोकांमध्ये पोहचवता येईल.
- १५) लेखन क्षेत्रामध्ये ग्रंथलेखन, कथालेखन, वृत्तपत्रलेखन, व लेखनाच्या संधी प्राप्त होतील.
- १६) धार्मिक स्थळे पर्यटनामध्ये मार्गदर्शक म्हणून संधी उपलब्ध होईल.
- १७) संशोधन - संशोधन करण्याकरीता भारत सरकार शिष्यवृत्ती लघुशोध प्रबंध, शोध प्रबंध करण्याकरीता संधी उपलब्ध होईल.
- १८) प्रेरक वक्ता - प्रबोधनात्मक कार्यामध्ये योग्य प्रबोधन करता येईल.
- १९) इतिहासाच्या दृष्टीने पालिसाहित्याचे फार महत्व आहे. तो सांस्कृतिक ठेवा पालि साहित्यामध्ये समाविष्ट आहे. त्याचा आजतागायत पर्यंत अभ्यास झालेला नाही.
- २०) धर्म व दर्शन या दृष्टीने पाली भाषेचे महत्व जन सामान्य लोकांना सांगता येईल.
- २१) प्राचीन काळामध्ये पाली साहित्यात जीवक नावाचा प्रसिध्द वैद्य होता. त्याने अनेक भिक्षू राजे महाराजे व सामान्य व्यक्तीवर नैसर्गीक पध्दतीने सोप्या पध्दतीने उच्चार केलेले आहे. या सर्वांचा उल्लेख त्रिपिटकामध्ये वारंवार येतो. त्यामुळे वैद्यकीय क्षेत्रातील विद्याश्यांना फार लाभ होऊ शकतो.
- २२) भगवान बुध्दांनी कृषी व आर्थीक समस्येसंदर्भात अनेक ठिकाणी मार्गदर्शन केलेले आहे. त्यामुळे कृषीच्या व व्यापायाच्या क्षेत्रामध्ये जाणा या विद्याश्यांना मार्गदर्शन मिळू शकते.
- २३) टेलीग्राम व युट्युबच्या माध्यमातून सामान्य लोकांना पालिभाषेचे मार्गदर्शन करता येईल.
- २४) विविध स्पर्धा परीक्षामध्ये बौध्द तत्वज्ञानावर विचारलेले प्रश्न सोडविण्यास मदत होते

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
पेपर -1 पाली काव्यसाहित्य (DSC -1)
(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत
गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १)सुतनिपात ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- २) सुतनिपात ग्रंथातील तत्वज्ञानाची उकल केल्या जाईल.
- ३) थेरगाथा अध्ययनाद्वारे मूल्यांची शिकवण दिल्या जाईल.

Module -I	सुतनिपात (महावग्ग) -पबज्जासुत,पधानसूत,सुभाषितसुत	१५ तास
Module - II	थेरगाथा - आनंदथेर,रठ्ठपालथेर, उपालीथेर	१५ तास
Module - III	सुतनीपात - सुंदरीक भारद्वाजसूत,माघसुत, सभियसुत	१५ तास
Module - IV	थेरगाथा - महाकस्पथेर,महकच्चायनथेर यसदत्तथेर	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ

- १)सुतनिपात - डॉ विमल कीर्ती,सम्यक प्रकाशन नागपूर.
- २)सुतनिपात पाली, विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- ३) सुतनिपात तथागत भगवान बुद्धाचे तत्वज्ञान व प्रेरणा - डॉ रजनी गेडाम इसारा सोल्युशन नवी2022 दिल्ली.
- ४) थेरगाथा पाली - द्वारकीदास शास्त्री, बुद्ध भारती प्रकाशन वाराणसी.
- ५)थेरगाथा पाली सत्यनारायणाची गोडंका विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
पेपर -२ -पाली गद्यसाहित्य (DSC-2)
(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत
गुणविभागणी

एकूण गुण - १०० , लेखी परीक्षा - ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) जातक ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) जातक ग्रंथाद्वारे समाजजीवन अभ्यासल्या जाईल.
- 3)दिघनिकाय ग्रंथाच्या अध्ययनाद्वारे तत्कालीन स्थितीची माहिती प्राप्त होईल.

Module - I	जातक - अपण्णक जातक, कुरवाणीज जातक, वानरिंद जातक,	१५ तास
Module - II	दिघनिकाय - महापदानसुत, जनवसबसुत, लोहिचसुत	१५ तास
Module - III	जातक - वण्णुपथ जातक, सेरीवाणीज जातक, मनीचोर जातक	१५ तास
Module - IV	दिघनिकाय-लक्खनसुत , कुटदन्तसुत, लोहिचसुत	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ

- १)जातक- डॉ विमल कीर्ती,सम्यक प्रकाशन नागपूर.
- २)जातकपाली, विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- ३)दिघनिकायपाली , नालंदा महाविहार, विहार
- ४)दिघनिकायपाली - द्वारकीदास शास्त्री, बुद्ध भारती प्रकाशन वाराणसी.
- ५) दिघनिकाय पाली- सत्यनारायणाची गोडंका, विपश्यनाविशोधनविण्यास इगतपुरी.
- ६) दिघनिकाय, मा. श. मोरे,कौशल्य प्रकाशन औरंगाबाद

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
पेपर - 3 पाली शिलालेख निबंध (DSE 3-A)OR
(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत पाली
गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) अशोकाच्या शिलालेखातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2)अशोक कालीनसमाजजीवन अभ्यासल्या जाईल.
- 3)अशोकाच्या शिलालेखाच्या अध्ययनाद्वारे तत्कालीन स्थितीची माहिती प्राप्त होईल.

Module -I	सम्राट अशोकाचे जीवन व कार्य	१५ तास
Module - II	अशोकाचे शिलालेख -१ ते ४	१५ तास
Module - III	अशोकाचे शिलालेख -५ ते ७	१५ तास
Module - IV	पाली निबंध - भगवा बुद्धो , प्रतित्यसमुत्पाद , चत्तारो अरीय सच्चाणी.	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ

- १) पाली साहित्याका इतिहास -भारतसिंह उपाध्याय ,मोतीलाल बनारसिदास,नवी दिल्ली.
- 2.) सम्राट अशोकाचे अभिलेख , विपस्सना विण्यास इगतपुरी.
- 3) सम्राट अशोक चरित्र , वा. गो.आपटे, मधुश्री प्रकाशन नाशिक शरद अष्टेकर 11085 घोटी नाशिक,
- 4) प्राचीन भारताचा इतिहास -प्रारंभ ते 1205 -डॉ. संतोष बनसोड , सिद्धार्थ जाधव
- 5)भारत का इतिहास ,रोमिला थापर प्रशाक राजकमल प्रकाशन प्रा .लि .1 -बी ,नेताजी सुभाष मार्ग नई दिल्ली -११०००२

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
Pali and Prakrit (DSE 3- B) -चरियापिटक OR

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Course objective

- 1) चरिया पिटक ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) चरियापिटक ग्रंथामधील , जीवनचरिया द्वारे तत्कालीन माहिती प्राप्त होईल.
- 3) पारमितांची माहिती प्राप्त करून घेतल्या जाईल.

चरियापिटकग्रंथाचेप्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप :-

I	शीलवनागचरीय ,भुरीदत्तचरिय, अकीती चरीय .	१५ तास
II	चुलबोधिचरिय , महिषराजचरिय , रुरराज चरिया	१५ तास
III	मातंग चरिया, धम्म देवपुत्तचरिय, निमिराज चरीय	१५ तास
IV	शंखपालचरिय, शिविराज चरिया ,जयदिश चरिया	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १ पाली साहित्याचा इतिहास, भरत सिंह उपाध्याय , हिंदी साहित्य संमेलन प्रयाग ,इलाहबाद .
- २ पाली साहित्य का इतिहास , राहुल संस्कृत्यान ,उत्तर प्रदेश हिंदी संस्थान , लखनौ .
- ३ खुद्दक निकाय पाली , नवनालंदा महाविहार , नालंदा .
- ४ खुद्दक निकाय ,वि .वि .वि . इगतपुरी नाशिक .स . ना .गोयंका .
- ५ चरिया पिटक , पाली - हिंदी ,भन्ते धर्म रक्षित वाराणशी .

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
Pali & Prakrit (DSE 3- C) - खुद्दकपाठ

गुणविभागणी

एकूण गुण - १०० , लेखी परीक्षा - ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Course outcome

- १) खुद्दकपाठ ग्रंथाचा परिचय व महत्त्व समजून घेतल्या जाईल.
- २) खुद्दकपाठ ग्रंथातील मूल्य शिक्षण अभ्यासल्या जाईल.
- ३) खुद्दकपाठ ग्रंथातील विचारधारा समजून घेतल्या जाईल.

I	खुद्दकपाठ ग्रंथाचे स्वरूप महत्त्व.	१५ तास
II	कुमारपन्हमंगलसुत .	१५ तास
III	रतन सुत तिर्यकुंडसुत	१५ तास
IV	निधीकंड सूत मेतसुत	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १ पाली साहित्याचा इतिहास, भरत सिंह उपाध्याय , हिंदी साहित्य संमेलन प्रयाग ,इलाहबाद .
- २ पाली साहित्य का इतिहास , राहुल संस्कृत्यान ,उत्तर प्रदेश हिंदी संस्थान , लखनौ .
- ३ खुद्दक निकाय पाली , नवनालंदा महाविहार , नालंदा .
- ४ खुद्दक निकाय ,वि .वि .वि . इगतपुरी नाशिक .स . ना .गोयंका .
- ५ चरिया पिटक , पाली - हिंदी ,भन्ते धर्म रक्षित वाराणशी .
- ६ सुत निपात ,डॉ .विमल कीर्ती ,सम्यक प्रकाशन ,नई दिल्ली

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
पेपर ४-पाली संस्कृति व तत्त्वज्ञान (DSE -4 A) - OR
(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत

गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १) पाली संस्कृति व तत्त्वज्ञान
- 2) जातक ग्रंथाद्वारे समाजजीवन अभ्यासल्या जाईल.
- 3) दिघनिकाय ग्रंथाच्या अध्ययनाद्वारे तत्कालीन स्थितीची माहिती प्राप्त होईल.

Module -I	बौद्ध विध्यापीठ - तक्षशिला , नालंदा .	१५ तास
Module - II	वास्तुकला , चित्रकला ,शिल्पकला.	१५ तास
Module - III	अरियो अष्टांगिकोमगो , प्रतीत्यसमुत्पाद.	१५ तास
Module - IV	पाली साहित्यकार - अनागरिक धम्मपाल , राहुल संस्कृत्यान	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ:-

- 1) पाली साहित्य का इतिहास -राहुल संस्कृत्यान उत्तर प्रदेश हिन्दी संस्थान लखनौ
- 2) प्राचीन भारतीय संस्कृती - बी.एन. लुनिया
- 3) बुद्ध अँड हिज धम्मा - डॉ. बी .आर.आंबेडकर
- 4) पाली साहित्य का इतिहास - भरतसिंह उपाध्याय, हिन्दी साहित्य सम्मेलन प्रयाग ,इलाहाबाद .

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3

पेपर 4 - निवडक थेरीगाथा (DSE – 4 B) OR

Course Outcomme

- 1) थेरीगाथा ग्रंथातील थेरींची जीवनशैली अभ्यासल्या जाईल .
- 2) बुद्धकालीन स्थविरिनच्या जीवन स्थितीचा आढावा घेतल्या जाईल.
- 3) तत्कालीन सामाजिक स्थिती अभ्यासल्या जाईल.

I	थेरी गाथा ग्रंथाचा परिचय व महत्त्व.	१५ तास
II	सुप्रिया थेरी , भद्राकुंडलकेसाथेरी	१५ तास
III	मीगार माता विशाखा थेरी , सामावती थेरि	१५ तास
IV	उत्तरानंद माता थेरी , आम्रपाली थेरी	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १ पाली साहित्याचा इतिहास, भरत सिंह उपाध्याय , हिंदी साहित्य संमेलन प्रयाग ,इलाहबाद .
- २ पाली साहित्य का इतिहास , राहुल संस्कृत्यान ,उत्तर प्रदेश हिंदी संस्थान , लखनौ .
- ३ खुद्दक निकाय पाली , नवनालंदा महाविहार , नालंदा .
- ४ खुद्दक निकाय ,वि .वि .वि . इगतपुरी नाशिक .स . ना .गोयंका .
- ५ थेरीगाथा , पाली - हिंदी , विमल कीर्ती सम्यक प्रकाशन नवी दिल्ली .
- ६ थेरीगाथा , पाली मराठी , भाऊ लोखंडे सुगत प्रकाशन नागपूर .

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3
पेपर 4 - विशुद्धी मग्गो (DSE 4 -C)

Corseout Outcomm

- 1 विशुद्धी मार्गाचे महत्त्व जाणून घेतल्या जाईल .
- 2 विशुद्ध मार्गातील शिकवण समजून घेतल्या जाईल .
- 3 शीलसमजून घेतल्या जाईल .

I	विशुद्धी मार्ग चे स्वरूप महत्त्व	१५ तास
II	शील निर्देश,विशुद्धी मार्ग काय आहे	१५ तास
III	शील काय आहे कोणत्या अर्थामध्ये शील आहे	१५ तास
IV	शीलाचे प्रकार	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १ पाली साहित्याचा इतिहास, भरत सिंह उपाध्याय , हिंदी साहित्य संमेलन प्रयाग ,इलाहबाद .
- २ पाली साहित्य का इतिहास , राहुल संस्कृत्यान ,उत्तर प्रदेश हिंदी संस्थान , लखनौ .
- ३ विशुद्धी मग्गो सिलनिददेश भाषांतर / संपादक विमलकीर्ती , प्रगतीवादी प्रकाशन नागपूर .
- ४ विशुद्धी मग्गो त्रीपिटकाचार्य, अनुवादक - धर्म रक्षित खंड १ , सम्यक प्रकाशन दिल्ली .
- ५ विशुद्धी मग्गो त्रीपिटकाचार्य, अनुवादक - धर्म रक्षित खंड २ , सम्यक प्रकाशन दिल्ली

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर -3

पेपर -5 (RP)

अभ्यास पत्रिका : संशोधन प्रकल्प

अभ्यास पद्धतीची निष्पत्ती (COS)

- १) विद्यार्थ्यांना संशोधन क्षेत्राचा परिचय होईल .
- २) संशोधन प्रकल्पातून विद्यार्थी संशोधन कार्याचा प्रत्यक्ष अनुभव घेतील .
- ३) संशोधन कौशल्याची वृद्धी होईल .
- ४) पी. एच. डी. करिता संशोधन करण्याची प्रेरणा मिळेल .

संशोधन प्रकल्प साठी खालील विषय

अ .क्र	अभ्यास पत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास
१	संशोधन प्रकल्प संकल्पनात्मक परिचय स्वरूप	15
२	संशोधन प्रकल्प विषय निवड ,पूर्व तयारी ,रूपरेषा	15
३	संशोधन प्रकल्प माहिती संकलन	15
४	संशोधन प्रकल्प माहिती अध्ययन व विश्लेषण	15
५	संशोधन प्रकल्प अहवाल लेखन	15

(टीप:-खालील विषय उदाहरणा दाखल दिलेले आहेत.)

उदा . आपल्या परिसरातील विहार ,विहारात होत असलेली वंदना , विदर्भातील बुद्ध लेणी , विदर्भातील स्तूप , विदर्भातील चैत्य ,विदर्भातील विपस्सना केंद्र , पाली साहित्यातील जातक कथा .भिक्षुचे स्वकथन व भिक्षुनीचे स्वकथन यांचा तुलनात्मक अभ्यास -पाली साहित्यातील सूतांचा अभ्यास भारतातील बौद्ध सम्राट ,बौद्धांचे असलेले प्रतीके ,बौद्ध धम्म प्रचार प्रसार करणाऱ्या सामाजिक संस्था .धम्म विपस्सना केंद्र .

बौद्ध धम्मातील डॉ .बाबासाहेब आंबेडकरांचे योगदान , बौद्ध धम्म प्रचार प्रसारात सम्राट अशोकाचे योगदान ,

बौद्ध धम्माचा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये डॉ भदंत आनंद कौशल्यायन यांचे योगदान

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये धम्मनंद कौशम्बी यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये भिक्षु जगदीश काश्यप यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये विपश्यना आचार्य सत्यनारायण गोयंका यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये अनागारिक धम्मपाल यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये आचार्य बुद्ध घोष यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये आचार्य बुद्धदत्त यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये भिक्षु धर्म रक्षित यांचे योगदान .

भिक्षु नागसेन , राजा मिलिंद , भदंत सारीपुत्त , महामोग्गल्लान , भरत रत्न डॉ .बाबासाहेब आंबेडकर निर्मित पीपल्स एजुकेशन सोसायटी .

अभ्यास पत्रिका प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप (अंतर्गत परीक्षा)	गुण संशोधन प्रकल्प अहवाल	गुण मौखिक परीक्षा	एकूण गुण
संशोधन प्रकल्प (RP)	१ संशोधन प्रकल्प (अहवाल) २ मौखिक परीक्षा	६०	४०	१००

SEC -1

अभ्यास पत्रिका :- ध्यानसाधना कौशल्य

(COS)

- १) ध्यानसाधने विषयी माहिती मिळेल .
- २) ध्यानसाधना कशी करावी ते कळेल .
- ३) ध्यानसाधनेचे महत्व जाणून घेता येईल .
- ४) ध्यान साधनेमुळे मनुष्याच्या जीवनात काय परीणाम घडतात त्याची जाणीव होईल .

अ .क्र .	अभ्यास पत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास
१	ध्यान साधना म्हणजे काय व त्याचे स्वरूप	२ तास
२	ध्यान साधनेची निर्मिती	८ तास
३	ध्यानाचे प्रकार ,ध्यान करित असतानाचा अनुभव	८ तास
४	ध्यान साधनेचा अभ्यास	१२ तास

अभ्यास पत्रिका स्वरूप

अभ्यास पत्रिका प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप	गुण (स्वाध्याय)	गुण मौखिक परीक्षा	एकूण गुण
ध्यान साधना कौशल्य SEC-1	स्वाध्याय (स्वकथन लेख) व मौखिक परीक्षा	४० गुण ध्यान साधनेच्या अभ्यासातून स्व अनुभव सदर करावा	१० गुण ध्यान साधनेवर मौखिक परीक्षा	५०

SEC 2

अभ्यास पत्रिका :- भाषांतर कौशल्य (पाली -मराठी)

अभ्यास पत्रिकेची निष्पत्ती (COS)

- १) विद्यार्थ्यांना भाषांतर क्षेत्राचा परिचय होईल
- २) विद्यार्थी भाषांतर प्रक्रिया समजून घेतील .
- ३) विद्यार्थी प्रत्यक्ष पाली भाषेतून मराठीत भाषांतर करण्याच्या प्रक्रियेचा अनुभव घेतील .
- ४) भाषांतर कौशल्य विकसित करण्याकरता विद्यार्थ्यांना प्रेरणा मिळेल
- ५) भाषांतराद्वारे रोजगार प्राप्त करू शकेल .

अ .क्र .	अभ्यास पत्रिकेचे घटक	एकूण तास
१	भाषांतराचे क्षेत्र व रोजगाराच्या संधी	२ तास
२	भाषांतर प्रक्रिया व स्वरूप	३ तास
३	पाली भाषेतून मराठी भाषेत भाषांतर प्रक्रिया	१० तास
४	प्रत्यक्ष भाषांतराचा अनुभव	१५ तास

अभ्यास पत्रिकेचा प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप (अंतर्गत परीक्षा)	गुण स्वाध्याय	गुण मौखिक परीक्षा	एकूण गुण
भाषांतर कौशल्य (पाली - मराठी) (SEC 2)	स्वाध्याय (भाषांतर कृती) व मौखिक परीक्षा	४० गुण विद्यार्थ्यांना कोणतेही दोन जातक किंवा सुत देऊन प्रत्यक्ष भाषांतर करून मुल्यमापनासाठी सादर करेल.	१० गुण दिलेल्या विषयावर मौखिक परीक्षा	५०

प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप : सत्र - ३

<p>प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप (RP ,SEC 1 ,SEC 2 वगळून)</p>	<p>१. प्रत्येक अभ्यास पत्रिका १०० गुणांसाठी असेल २. अभ्यास पत्रिकेच्या १०० गुणांचे विभाजन पुढील प्रमाणे राहिल. अ) ८० गुणासाठी लेखी परीक्षा ब) २० गुणासाठी अंतर्गत परीक्षा १) लेखी परीक्षेचे स्वरूप- प्रश्न पत्रिका एकूण ८० गुण अ) दीर्घांतरी प्रश्न (१० गुण) व लघुतरी प्रश्न (५ गुण) एकूण ६० गुण ब) वस्तुनिष्ठ प्रश्न २० गुण अंतर्गत परीक्षा :२० गुण</p>
--	--

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ ,अमरावती
वाङ्मय पारंगत (पाली व प्राकृत) /एम .ए .(पाली व प्राकृत)
पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती (CBCS)अभ्यासक्रम 2023-2024

वाङ्मय पारंगत (पाली व प्राकृत) एम .ए .(पाली व प्राकृत) अभ्यासक्रम .

एम .ए .(पाली व प्राकृत):- सत्र चौथे

अ .क्र	अभ्यास पत्रिका प्रकार	अभ्यास पत्रिका संकेतांक	अभ्यास पत्रिका शीर्षक	तास	श्रेयांक
१	DSC -1		संशोधन पद्धती	६०	४
२	DSC -2		पाली काव्य साहित्य	६०	४
३	DSE -3 A OR		पाली गद्य साहित्य	६०	४
	DSE -3 B OR		पाली शिलालेख व निबंध		
	DSE -3 C		इतिवृत्तक		
४	DSE-4 A OR		पाली संस्कृती व तत्वज्ञान	६०	४
	DSE-4 B OR		चरीया पिटक		
	DSE -4 C		निवडक थेरीगाथा		
५	RP		संशोधन प्रकल्प	६०	५
६	SEC 1		ध्यानसाधना कौशल्य	३०	२
७	SEC 2		बौद्ध विहारात होणारे कार्य कौशल्य	३०	२
			एकूण श्रेयांक		२५

सूचना :

१)DSC अभ्यास पत्रिका अनिवार्य राहिल .

२)DSE अभ्यास पत्रिका एकीक स्वरुपाची असून गट ३ मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका आणि गट ४ मधील कोणतीही एक अभ्यास पत्रिका निवडावी लागेल .

३) अभ्यास पत्रिका सत्र ३ किवा सत्र ४ यापैकी किमान एका सत्रा साठी अनिवार्य राहिल .

४) SEC 1 आणि SEC 2 पत्रिका सत्र ३ किवा सत्र ४ यापैकी किमान एका सत्रात घेणे अनिवार्य राहिल .

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati
Syllabus Prescribed Under Choice Based Credit System
Session-2023 -2024
Faculty - Humanities Programme M.A. Course /Subject (Pali & Prakrit)
Semester-IV

Course Title	M.A Part -2 Sem –IV (Pali and Prakrit)
Subject code	1)Paper-2615,2) Paper-2616,3) 2617,4)Paper-2618
Course Category	Discipline, specific core (DSC)
Type of course	Theory
No. of Credits	4
No. of Lectures	60
Course Assessment.	End Term : 80 Marks (University level Exam) SEM (Internal): 20 Marks (College level evaluation)
Preamble	पाली ही विश्वातील एक अत्यंत प्राचीन आणि समृद्ध भाषा आहे नितीमुल्यांची शिकवण व्यक्तिमत्व विकासाच्या दृष्टीने पालि अध्ययनाचा विविधांगी उपयोग आहे पाली साहित्य हे मनोवैज्ञानिक समाजशास्त्रीय आणि आधुनिक विज्ञानाच्या दृष्टीने देखील ही भाषा समृद्ध आहे. सध्याच्या संगणकीय युगात जागतिक पातळीवर पाली भाषेच्या अध्ययन आणि अध्यापनात वाढत असलेली आवड पाहाता आपल्या विद्यार्थ्यांना देखील या संपूर्ण ज्ञान संग्रहाचा लाभ व्हावा या दृष्टाने पालि भाषेचे अध्ययन अत्यंत उपयुक्त आहे.
Programme outcomes (POs)	१) गद्य पाठाचा भाषांतर करता येईल २) गद्य पाठाचा सारांश स्वतःच्या शब्दात स्पष्ट करता येईल ३) पद्य पाठातील गाथांचा अनुवाद करता येईल ४) पाठाचे वाचन करून सारांशात्मक स्पष्ट करता येईल. ५) संपूर्ण अभ्यासक्रमाचे सूक्ष्म अध्ययन करून वस्तुनिष्ठ प्रश्नाची उत्तरे देता येतील. ६) शिल्लेखाचा अभ्यास केल्या जाईल. तत्त्वज्ञानाची उकल करून घेतल्या जाईल.

<p>Programme Specific Objectives (PSOS)</p>	<p>१) पाली भाषेचे अध्ययन करून त्या भाषेबद्दल आवड निर्माण करणे २) पाली भाषेत प्राचीन कालीन गद्य व पद्य अशा विविध पैलूंचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे ३) पाली भाषेत केवळ साहित्यिक विषय नसून उच्चतम नैतिक मूल्य तथा स्त्री पुरुष समानता अशा आधुनिक विषयावर देखील विविधांगी सुत उपलब्ध आहे. याची जाणीव करून देणे ४) पाली ही केवळ प्राचीन भाषा नसून आजच्या काळात देखील फार मोठ्या प्रमाणात पाली भाषेत साहित्य निर्मिती होत आहे ५) पाली अध्ययनाने येणारी उच्चारण शुद्धता, पाठांतर क्षमता नैतिकमूल्य संवर्धन बौद्धिक संपन्नता याचा परिचय करून देत ती मूल्य रुजवण्याचा प्रयत्न करणे या अभ्यासक्रमाचे उद्दिष्ट असेल</p>
--	---

पाली विषयामध्ये रोजगाराच्या विविध संधी

- 1) पाली भाषेचा वैज्ञानिक पध्दतीने अभ्यास केला तर आपली वर्तमान भाषा समजण्यास मदत होते. श्रीलंका ब्राम्हदेश, कंबोडीया आणि लाओस येथील भाषांवर सुध्दा पाली भाषेचा प्रभाव आहे. त्यामुळेच भारतीय विद्यार्थ्यांना या देशांसोबत भारतीय संस्कृती संबंधी विचारांचे आदान प्रदान करता येईल.
- 2) शिक्षक व प्राध्यापक शासकीय व निमशासकीय स्तरावर शाळा, महाविद्यालयांमध्ये पाली भाषा वर्ग सुरु आहेत. व सातत्याने पाली भाषेची मागणी वाढत आहे.
- 3) बार्टी या संस्थेमध्ये पाली भाषेचे अनुवादक म्हणून संधी आहे.
- 4) पुस्तक निर्मिती जनसामान्यांच्या भाषेमध्ये पाली साहित्य अनुवादीत व प्रकशित करणे.
- 5) बौद्ध संस्कार विधी करिता संधी उपलब्ध आहेत.
- 6) आकाशवाणी दुरदर्शनवर उद्बोधन, मार्गदर्शन, कार्यास संधी उपलब्ध आहेत.
- 7) सैन्य दलामध्ये सैनिकांना मार्गदर्शन करण्यासाठी सैन्य धर्मगुरु पदावर मोठ्या प्रमाणात संधी उपलब्ध आहेत.
- 8) अनुवादक जागतिक स्तरावर पाली विषयाच्या आकर्षणाचा व आवडीचा विचार करता विविध देशामध्ये अनुवादाच्या संधी प्राप्त होऊ शकतात.
- 9) संपूर्ण पाली त्रिपिटक भाषांतर करण्याकरीता लहान लहान ग्रंथांच्या माध्यमाने भाषांतराच्या संधी उपलब्ध होतील.
- 10) विपस्यना संशोधन विन्यास इगतपुरी येथे अनुवाद लिखाणप्रसार, प्रचार व संशोधनाच्या संधी उपलब्ध आहेत.
- 11) ऑनलाईन पाली भाषा शिकवणी वर्ग घेण्याची संधी प्राप्त होईल.
- 12) युटूब च्या माध्यमाने पालीमधील तत्त्वज्ञान, कथा, व गाथा यांचे पठन करून संधी प्राप्त होतील.
- 13) तानतनावाचे व्यवस्थापन करण्याकरीता विपस्यनाद्वारे रोजगार संधी उपलब्ध होईल.
- 14) विहार विहारामध्ये बुध्दाच्या धम्माचे ज्ञान सामान्य लोकांमध्ये पोहचवता येईल.
- 15) लेखन क्षेत्रामध्ये ग्रंथलेखन, कथालेखन, वृत्तपत्रलेखन, व लेखनाच्या संधी प्राप्त होतील.
- 16) धार्मिक स्थळे पर्यटनामध्ये मार्गदर्शक म्हणून संधी उपलब्ध होईल.
- 17) संशोधन - संशोधन करण्याकरीता भारत सरकार शिष्यवृत्ती लघुशोध प्रबंध, शोध प्रबंध करण्याकरीता संधी उपलब्ध होईल.
- 18) प्रेरक वक्ता - प्रबोधनात्मक कार्यामध्ये योग्य प्रबोधन करता येईल.

19) इतिहासाच्या दृष्टीने पाली साहित्याचे फार महत्त्व आहे. तो सांस्कृतिक ठेवा पाली साहित्यामध्ये समाविष्ट आहे.

त्याचा आजतागायत पर्यंत अभ्यास झालेला नाही.

20) धर्म व दर्शन या दृष्टीने पाली भाषेचे महत्त्व जन सामान्य लोकांना सांगता येईल.

21) प्राचीन काळामध्ये पाली साहित्यात जीवक नावाचा प्रसिद्ध वैद्य होता. त्याने अनेक भिक्षू राजे महाराजे व सामान्य व्यक्तींवर नैसर्गिक पध्दतीने, सोप्या पध्दतीने उच्चार केलेले आहे. या सर्वांचा उल्लेख त्रिपिटकामध्ये वारंवार येतो. त्यामुळे वैद्यकीय क्षेत्रातील विद्यार्थ्यांना फार लाभ होऊ शकतो.

22) भगवान बुद्धांनी कृषी व आर्थिक समस्येसंदर्भात अनेक ठिकाणी मार्गदर्शन केलेले आहे. त्यामुळे कृषीच्या व व्यापायाच्या क्षेत्रामध्ये जाणारे विद्यार्थी मार्गदर्शन मिळू शकतील.

23) टेलीग्राम व युट-बच्या माध्यमातून सामान्य लोकांना पालिभाषेचे मार्गदर्शन करता येईल.

24) विविध स्पर्धा परीक्षामध्ये बौद्ध तत्त्वज्ञानावर विचारलेले प्रश्न सोडविण्यास मदत होते.

१) अभ्यासपत्रिका
पेपर १ संशोधन पद्धती (DSC-1)

एकूण श्रेयांक : ४ (Credits : 4)

अभ्यासपत्रिकेची निष्पत्ती (COs)

१. संशोधनाचा अर्थ, स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट होईल.
२. संशोधनाच्या विविध पद्धती आणि संशोधन समस्येनुसार त्यातील विशिष्ट पद्धतीचे उपयोजन करता येईल .
३. संशोधन पद्धतीचे आकलन झाल्यामुळे संशोधनात अभिरूची आणि गती प्राप्त होईल.
४. सभोवतालाकडे व प्राप्त माहितीकडे चिकित्सक, विश्लेषणात्मक व तुलनात्मक दृष्टीने पाहण्याची वृत्ती विकसित होईल.
५. पीएच.डी.साठी आणि संशोधन संस्थांच्या प्रकल्पांसाठी या ज्ञानाचा फायदा होईल.

अक्र.	अभ्यासपत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास
१	संशोधन : संकल्पनात्मक परिचय १.१ संशोधन : अर्थ, स्वरूप, व्याप्ती व उद्दिष्टे. १.२ संशोधनाचे प्रकार : गुणात्मक संशोधन आणि संख्यात्मक संशोधन १.३ संशोधनाच्या पद्धती.	१५ तास
२	संशोधनातील पायऱ्या २.१ संशोधन विषयाची निवड /समस्या सूत्रण २.२ पूर्वसाहित्याचा आढावा २.३ गृहीतक/परिकल्पना २.४ संशोधन आराखडा २.५ माहिती संकलन, सर्वेक्षण, प्रश्नावली आणि मुलाखती इ. २.६ माहिती विश्लेषण २.७ अहवाल लेखन	१५ तास
३	संशोधन साधने ३.१ संदर्भ ग्रंथ ३.२ नियतकालिके ३.३ शासकीय/संस्थात्मक अहवाल ३.४ शोधप्रबंध व लघुप्रबंध ३.५ इ-स्रोत	१५ तास
४	संशोधकासाठी आवश्यक गुण व संशोधन कार्यातील पथ्ये गुण	१५ तास

	<p>४.१ जिज्ञासा, व्युत्पन्नता, प्रज्ञा, संयम. ४.२ चिकित्सक दृष्टी, संवेदनशीलता आणि कल्पकता. ४.३ संशोधन पूरक भाषिक ज्ञान व कौशल्य.</p> <p>पथ्ये</p> <p>४.४ विषयाचे अवधान आणि पूर्वज्ञान, वस्तुनिष्ठता, कालभान, व्यवहारभान, पूर्वग्रहरहितता, मूल्यविवेक. ४.५ संशोधनविषयक परंपरांचे भान. ४.६ संशोधनाची सामाजिक उपयुक्तता (प्रादेशिक, राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय)</p>	
--	---	--

संदर्भग्रंथ :

- १) संशोधन :पद्धती, प्रक्रिया व अंतरंग, डॉ. दु. का. संत, पुणे विद्यार्थी गृह प्रकाशन, पुणे.
- २) वाङ्मय संज्ञासंकल्पना कोश, (टीप: संशोधन)संपा.: प्रभा गणोरकर, वसंत आबाजी डहाके आणि इतर, ग. रा. भटकळ फाऊंडेशन, मुंबई. प्र. आ.: डिसेंबर २००१/१९२३, पुनर्मुद्रण :२०१३/१९३५.
- ३) मराठी वाङ्मयकोश खंड चौथा समीक्षा-संज्ञा (टीप : संशोधन), समन्वयक संपा.: विजया राजाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००२.
- ४) भारतीय समाजविज्ञान कोश, खंड ६ - पूरवणी खंड, (टीप: संशोधन) संपा.: स. मा. गर्गे, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे. प्र. आ.: ऑगस्ट २०१७.
- ५) शोधनिबंधाची लेखनपद्धती, स. गं. मालशे (सुधारित आवृत्ती संपादन मिलिंद मालशे), लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, सहावी आवृत्ती, २०१४.
- ६) भाषा व साहित्य संशोधन (खंड १, २, ३), संपा. वसंत जोशी, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे.
- ७) मराठी संशोधन विद्या, उषा मा. देशमुख, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९९४.
- ८) संशोधन सिद्धांत आणि पद्धती, सदा कऱ्हाडे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, १९९७.
- ९) साहित्यसंशोधन : वाटा आणि वळणे, डॉ. सुधाकर शेलार, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे, २०१९.
- १०) सामाजिक संशोधन : पद्धती, शास्त्र व तंत्रे, प्रदीप आगलावे, श्री साईनाथ प्रकाशन, नागपूर.
- ११) बौद्धिक संपदा अधिकार, डॉ. वि. म. गोविलकर, डायमंड पब्लिकेशन.
- १२) बौद्धिक संपदा हक्क : स्वरूप आणि समस्या, डॉ. जयश्री नेमाडे, प्रशांत पब्लिकेशन, २०१९.
- १३) Intellectual Property Rights in India, V. K. Ahuja, Volume 1 & Volume 2.
- १४) हिंदी साहित्य ज्ञानकोश- खंड 6, संपा.: शंभुनाथ आणि इतर, भारतीय भाषा परिषद, कोलकत्ता, वाणी प्रकाशन, नयी दिल्ली.
- १५) हिंदी साहित्य ज्ञानकोश- खंड 7, संपा.: शंभुनाथ आणि इतर, भारतीय भाषा परिषद, कोलकत्ता, वाणी प्रकाशन, नयी दिल्ली.
- १६) कॉपीराइट, कमलेश जैन, राजकमल प्रकाशन प्रा. लि., नई दिल्ली, २००८.
- १७) मराठी विश्वकोश, 'बौद्धिक संपदा' (Intellectual Property) शैला देसाई - (30/12/2022).

(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत
एम.ए.भाग -2सेमिस्टर -IV
पेपर -2 -पाली काव्य साहित्य(DSC-2)

गुणविभागणी

एकूण गुण - १००, लेखी परीक्षा - ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - २० गुण	श्रेयांक - ०४
--	----------------------------	---------------

Program outcome

- १) धम्मपद ग्रंथातील शिकवण जाणून घेता येईल
- २) थेरी गाथेतील जीवनदर्शन अभ्यासल्या जाऊन तत्काली स्थितीची माहिती प्राप्त होईल.
- ३) पाली तत्त्वज्ञानातील शिकवण अभ्यासाला जाईल.

Module I	धम्मपद - A) पाप वग्ग B) ब्राम्हण वग्ग C) मग्ग वग्ग	१५ तास
Module II	थेरीगाथा - A)भद्राकुंडलकेसा थेरी B)पटाचारा थेरी C)अंबपाली थेरी	१५ तास
Module III	धम्मपद A)पियवग्ग B) बुध्दवग्ग C)अत्त वग्ग	१५ तास

Module Iv	थेरीगाथा- A)धम्मदिना थेरी B)विमला थेरी C)पूँनिका थेरी	१५ तास
-----------	--	--------

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन २० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks

संदर्भ ग्रंथ :

- 1) धम्मपद पाली, सत्यनारायण गोयंका, विपश्यना विशोधन विण्यास इगतपुरी.
- २) धम्मपद पाली, द्वारकादासशास्त्री, बौद्ध भारती आकारग्रंथ माला वाराणसी.
- ३) धम्मपद, डॉ. आर. जे. वानखड़े, सुगम प्रकाशन अमरावती, शंकर नगर रोड अमरावती.
- ४) थेरीगाथा -पाली विपश्यना विशोधन विनाश इगतपुरी.
- ५) थेरीगाथा -डॉ विमल कीर्ति,सम्यक प्रकाशन,दिल्ली.
- ६) <https://tipitaka.org/deva/>
- ७) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c
- ८) Pali Darshan Channel
- ९) <http://www.learnpali.in>
- १०) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP
- ११) <https://t.me/palidarshan>
- १२) थेरीगाथा, डॉ.भाऊ लोखंडे ,डॉ.रत्नमाला लोखंडे सुजण साहित्य प्रसार केंद्र,नागपुर.
- १३) थेरगाथा ,डॉ.भाऊ लोखंडे ,डॉ.रत्नमाला लोखंडे सुजण साहित्य प्रसार केंद्र,नागपुर
- १४) पाली साहित्य का इतिहास ,भरतसिंह उपाध्याय ,मोतीलाल बनारसीदास, नवी दिल्ली.
- १५) थेरगाथा व थेरीगाथा ,डॉ. विमल किर्ति ,सम्यक प्रकाशन ,नवी दिल्ली.

(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत
एम.ए.भाग -2 ,सेमिस्टर - IV
पेपर -3 -पाली गद्य साहित्य(DSE-3 A OR)
गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcomes:-

- १)जातक ग्रंथातिल शिकवन जनून घेतल्या जाईल.
- २) मज्झिमनिकायातीलतत्त्वज्ञान उकल केल्या जाईल.
- ३) उदान ग्रंथातील शिकवण उकल करून घेतल्या जाईल.

Module I	जातक -A)सुख विहारी जातक B)निग्रोध मिग जातक C)राजोवाद जातक	१५ तास
ModuleII	मज्झिम निकाय-A)बोधीराजकुमार सुत्त B)घटीकार सूत्त C)वासेष्ट सुत्त	१५ तास
ModuleIII	उदान ग्रंथ- A) मुचलिंद वगग् (१ते १०)	१५ तास
ModuleIV	मज्झिम निकाय-A)भयभेरव सूत्त B)धम्मदायाद सुत्त C)वत्थ सूत्त	१५ तास

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन २० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks

संदर्भ ग्रंथ:-

- १) जातक ग्रंथपाली, द्वारकादासशास्त्री बौद्ध भारती आकारग्रंथ माला
- २) जातक कथा धर्मानंद कोसंबी,नेहा प्रकाशन नागपुर 2011.
- ३) जातक ग्रंथ पाली , विपश्यना विशोधन विण्यास, इगतपुरी.
- ४)जातक ग्रंथ - आनंद कौशल्यायन,
- ५) मज्झिमनिकायपाली , स्वामी दर्शन शास्त्री बौद्ध ग्रंथ आकारमाला .
- ६)मज्झिम निकाय, मराठी भाषांतर, डॉ. विमल कीर्ती, प्रगतीवादी प्रकाशन, ग्रीनफिनले- लेऊट नागपूर.
- ७) उदान पाली, द्वारिकादास शास्त्री, बुद्ध भारती ग्रंथ माला ४४ वाराणसी.
- ८) <https://tipitaka.org/deva/>
- ९) Pali Darshan Channel
- १०)<http://www.learnpali.in>
- ११) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP
- १२) <https://t.me/palidarshan>
- १३) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c

(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत
एम.ए.भाग -2, पाली सेमिस्टर -IV
पेपर - 3
पाली शिलालेख व निबंध (DSE -3 B OR)
गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcome :

- १) प्राचीन भारतातील बौद्ध सम्राटांच्या कार्यांचा व राजकीय स्थितीचा अभ्यास उकल केल्या जाऊन तत्कालीन राजकीय स्थिती जाणून घेतल्या जाईल.
- २) शिलालेखांच्या अध्ययनातून अशोक कालीन बौद्ध संस्कृतीची माहिती प्राप्त होईल.
- ३) सम्राट अशोकाचे जीवन कार्य अभ्यासल्या जाईल.

Module I	प्राचीन भारतातील बौद्ध सम्राट- A)सम्राट अशोक B)सम्राट हर्षवर्धन C)सम्राट बिंदुसार	15 तास
Module II	शिलालेखाचा इतिहास	15 तास
Module III	शिलालेख (८ते १४)	15 तास
ModuleIV	पाली निबंध- A)डॉ बाबासाहेब आंबेडकर B) संत गाडगे बाबा C) सम्राट अशोक	15 तास

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन २० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks

संदर्भ ग्रंथ-

- १) सम्राट अशोक के अभिलेख, विपश्यना विशोधन विण्यास इगतपुरी.
- २) सम्राट अशोक चरित्र-, वा गो आपटे, मधुश्री प्रकाशन नाशिक शरद अस्टे कर 11085 ओघोटी नाशिक.
- ३) अशोक आणि मौर्यांचा यांचा ज्ञास, रोमिला थापर महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ मुंबई.
- ४) प्राचीन भारताचा इतिहास प्रारंभ 1200=5, डॉ संतोष बनसोड डॉ सिद्धार्थ जाधव- सुगम प्रकाशन
- ५) <https://tipitaka.org/deva/> ६) Pali Darshan Channel ७) <http://www.learnpali.in> ८) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP ९) <https://t.me/palidarshan>
- १०) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c

(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत
एम.ए.भाग -2, पाली सेमिस्टर -IV
पेपर - 3
इतिवृत्तक (DSE -3 C)
गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Course outcome

- १) इतिवृत्तक ग्रंथाचा परिचय व महत्त्व समजून घेतल्या जाईल.
- २) इतिवृत्तकग्रंथातील मूल्य शिक्षण अभ्यासल्या जाईल.
- ३) बुद्ध शिकवणुकीतील सार जाणून घेतल्या जाईल.

I	इतिवृत्तकग्रंथाचे स्वरूप महत्त्व.	१५ तास
II	एकक निपात	१५ तास
III	दुक निपात	१५ तास
IV	तिक निपात	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १ पाली साहित्याचा इतिहास, भरत सिंह उपाध्याय , हिंदी साहित्य संमेलन प्रयाग ,इलाहबाद .
- २ पाली साहित्य का इतिहास , राहुल संस्कृत्यान ,उत्तर प्रदेश हिंदी संस्थान , लखनौ .
- ३ खुद्दक निकाय पाली , नवनालंदा महाविहार , नालंदा .
- ४ खुद्दक निकाय ,वि .वि .वि . इगतपुरी नाशिक .स . ना .गोयंका .
- ५) इतिवृत्तक ,हिंदी पाली , द्वरीकादास शास्त्री , बौद्ध भारती आकार ग्रंथमाला वाराणशी .

(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत
एम.ए.भाग -2,सेमिस्टर -IV
पाली संस्कृति व तत्त्वज्ञान (DSE - 4 A OR)
पेपर ४
गुणविभागणी

एकूण गुण – १०० , लेखी परीक्षा – ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन – २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Programme Outcome :

- १) पाली भाषा आणि साहित्याचा सखोल अभ्यास केला जाईल.
- २) बुद्धकालीन संस्कृती सखोल जाणून घेतल्या जाईल.
- ३) तथागत बुद्धाचा समतावादी उपदेश जाणून घेताला जाईल.

ModuleI	युनिट 1) बौद्ध विद्यापीठA) विक्रम शिला B) वल्लभी	15 तास
ModuleII	स्वरूप आणि महत्त्व A)अनुपिटक साहित्य B)वन्स साहित्य	15 तास
ModuleIII	अनिश्वरवाद, अनित्यवाद , पारमिता	15 तास
ModuleIV	डॉ. बाबसाहेब आंबेडकर, भदंत आनंद कौसल्यायन	15 तास

Internal Evaluation अंतर्गत मूल्यांकन २० Marks

- 1) Home Assignment -10 Marks
- 2) Class Seminar-10 Marks

संदर्भ ग्रंथ :-

- १)पाली साहित्य का इतिहास -राहुल संस्कृत्यान उत्तर प्रदेश हिन्दी संस्थान लखनौ
- २) प्राचीन भारतीय संस्कृती -बी.एन. लुनिया
- ३) बुद्ध अँड हिज धम्मा -डॉ बी .आर.आंबेडकर
- ४) पाली साहित्य का इतिहास- भरत सिंह उपाध्याय हिन्दी साहित्य सम्मेलन प्रयाग, इलाहाबाद
- ५)सद्धम्मसंगहो एक सम्यक आकालन, डॉ. बंडू एस. मानवटकर, जानपथ प्रकाशन अमरावती.
- ६) <https://tipitaka.org/deva/>
- ७) Pali Darshan Channel
- ८) <http://www.learnpali.in>
- ९) PALI PROMOTION FOUNDATION-TELEGRAMGROUP
- १०) <https://t.me/palidarshan>
- ११) https://youtu.be/_Kd1GgBt43c

(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत
एम.ए.भाग -2, पाली सेमिस्टर -IV
पेपर - 3
चरियापिटक (DSE - 4 B OR)

गुणविभागणी

एकूण गुण - १००, लेखी परीक्षा - ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - २० गुण	श्रेयांक - ०४
--	----------------------------	---------------

Course objective

- 1) चरिया पिटक ग्रंथातील शिकवण अभ्यासल्या जाईल.
- 2) चरियापिटक ग्रंथामधील, जीवनचरिया द्वारे तत्कालीन माहिती प्राप्त होईल.
- 3) पारमितांची माहिती प्राप्त करून घेतल्या जाईल.

चरियापिटकग्रंथाचेप्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप :-

I	कुरुधम्म चरीय, महासुदस्सन चरिय, महागोविंद चरीय .	१५ तास
II	ससपंडीत चरिय, वेस्सन्तर चरिया	१५ तास
III	चम्पेय्यनाग चरिया, धम्म देवपुत्तचरिय, चंद्रकुमार चरीय	१५ तास
IV	अयोधर चरिय, भिस चरिया, सौमनस्स चरिया	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १ पाली साहित्याचा इतिहास, भरत सिंह उपाध्याय, हिंदी साहित्य संमेलन प्रयाग, इलाहबाद .
- २ पाली साहित्य का इतिहास, राहुल संस्कृत्यान, उत्तर प्रदेश हिंदी संस्थान, लखनौ .
- ३ खुद्दक निकाय पाली, नवनालंदा महाविहार, नालंदा .
४. खुद्दक निकाय, वि. वि. वि. इगतपुरी नाशिक .स. ना. गोयंका .
- ५ चरिया पिटक, पाली - हिंदी, भन्ते धर्म रक्षित वाराणशी .

(पाली व प्राकृत) वाङ्मय पारंगत
एम.ए.भाग -2, पाली सेमिस्टर -IV
पेपर 4 - निवडक थेरीगाथा (DSE -4 C)

गुण विभागणी

एकूण गुण - १०० , लेखी परीक्षा - ८० गुण, वेळ - ३ तास	अंतर्गत मूल्यमापन - २० गुण	श्रेयांक - ०४
---	----------------------------	---------------

Course Outcomme

- 1) थेरीगाथा ग्रंथातील थेरींचीजीवनशैली अभ्यासल्या जाईल .
- 2) बुद्धकालीन स्थविरिनच्या जीवन स्थितीचा आढावा घेतल्या जाईल.
- 3) तत्कालीन सामाजिक स्थिती अभ्यासल्या जाईल.

I	थेरी गाथा ग्रंथाचा परिचय व महत्त्व.	१५ तास
II	विमला थेरी , सिहा थेरी सुन्दरी नंदा थेरी	१५ तास
III	भद्राकुंडलकेसा थेरी ,खेमा थेरी , विजया थेरी	१५ तास
IV	चाला थेरी , उप चाला थेरी , सिसुपचाला थेरी	१५ तास

संदर्भ ग्रंथ :-

- १ पाली साहित्याचा इतिहास, भरत सिंह उपाध्याय , हिंदी साहित्य संमेलन प्रयाग ,इलाहबाद .
- २ पाली साहित्य का इतिहास , राहुल संस्कृत्यान ,उत्तर प्रदेश हिंदी संस्थान , लखनौ .
- ३ खुद्दक निकाय पाली , नवनालंदा महाविहार , नालंदा .
- ४ खुद्दक निकाय ,वि .वि .वि . इगतपुरी नाशिक .स . ना .गोयंका .
- ५ थेरीगाथा , पाली - हिंदी ,डॉ .विमल कीर्ती सम्यक प्रकाशन नवी दिल्ली .
- ६ थेरीगाथा , पाली मराठी डॉ .भाऊ लोखंडे सुगत प्रकाशन नागपूर .

एम.ए.भाग -2 सेमिस्टर - 4

पेपर -5 (RP)

अभ्यास पत्रिका :संशोधन प्रकल्प

अभ्यास पद्धतीची निष्पत्ती (COS)

- १)विद्यार्थ्यांना संशोधन क्षेत्राचा परीयाचय होईल .
- २)संशोधन प्रकल्पातून विद्यार्थी संशोधन कार्याचा प्रत्यक्ष अनुभव घेतील .
- ३)संशोधन कौशल्याची वृद्धी होईल .
- ४)पी एच डी करिता संशोधन करण्याची प्रेरणा मिळेल .

अ .क्र	अभ्यास पत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास
१	संशोधन प्रकल्प संकल्पनात्मक परिचय स्वरूप	15
२	संशोधन प्रकल्प विषय निवड ,पूर्व तयारी ,रूपरेषा	15
३	संशोधन प्रकल्प माहिती संकलन	15
४	संशोधन प्रकल्प माहिती अध्ययन व विश्लेषण	15
५	संशोधन प्रकल्प अहवाल लेखन	15

संशोधन प्रकल्प साठी खालील विषय:-

उदा . आपल्या परिसरातील विहार ,विहारात होत असलेली वंदना , विदर्भातीलबुद्ध लेणी , विदर्भातील स्तूप , विदर्भातील चैत्य ,विदर्भातील विपस्सना केंद्र , पाली साहित्यातील जातक कथा .भिक्षुचे स्वकथन व भिक्षुनीचे स्वकथन यांचा तुलनात्मक अभ्यास -पाली साहित्यातील सूतांचा अभ्यास भारतातील बौद्ध सम्राट ,बौद्धांचे असलेले प्रतीके ,बौद्ध धम्म प्रचार प्रसार करणाऱ्या सामाजिक संस्था .धम्म विपस्सना केंद्र .

बौद्ध धम्मातील डॉ .बाबासाहेब आंबेडकरांचे योगदान , बौद्ध धम्म प्रचार प्रसारात सम्राट अशोकाचे योगदान ,

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये डॉ भदंत आनंद कौशल्यायन यांचे योगदान

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये धम्मानंद कौशम्बी यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये भिक्षु जगदीश काश्यप यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये विपश्यना आचार्य सत्यनारायण गोयंका यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये अनागारिक धम्मपाल यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये आचार्य बुद्ध घोष यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये आचार्य बुद्धदत्त यांचे योगदान .

बौद्ध धम्मा चा प्रचार आणि प्रसार व पाली साहित्य निर्मिती मध्ये भिक्षु धर्म रक्षित यांचे योगदान .

भिक्षु नागसेन , राजा मिलिंद , भदंत सारीपुत्त , महामोग्गल्लान , भरत रत्न डॉ .बाबासाहेब आंबेडकर निर्मित पीपल्स एजुकेशन सोसायटी .

अभ्यास पत्रिका प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप (अंतर्गत परीक्षा)	गुण संशोधन प्रकल्प अहवाल	गुण मौखिक परीक्षा	एकूण गुण
संशोधन प्रकल्प (RP)	१ संशोधन प्रकल्प (अहवाल) २ मौखिक परीक्षा	६०	४०	१००

SEC -1

अभ्यास पत्रिका :- ध्यानसाधना कौशल्य

(COS)

- ५) ध्यानसाधने विषयी माहिती मिळेल .
- ६) ध्यानसाधना कशी करावी ते कळेल .
- ७) ध्यानसाधनेचे महत्व जाणून घेता येईल .
- ८) ध्यान साधनेमुळे मनुष्याच्या जीवनात काय परीणाम घडतात त्याची जाणीव होईल .

अ .क्र .	अभ्यास पत्रिकेचे घटक	नेमलेले तास
१	ध्यान साधना म्हणजे काय व त्याचे स्वरूप	२ तास
२	ध्यान साधनेची निर्मिती	८ तास
३	ध्यानाचे प्रकार ,ध्यान करीत असतानाचा अनुभव	८ तास
४	ध्यान साधनेचा अभ्यास	१२ तास

अभ्यास पत्रिका स्वरूप

अभ्यास पत्रिका प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप	गुण (स्वाध्याय)	गुण मौखिक परीक्षा	एकूण गुण
ध्यान साधना कौशल्य SEC-1	स्वाध्याय (स्वकथन लेख) व मौखिक परीक्षा	४० गुण ध्यान साधनेच्या अभ्यासातून स्व अनुभव सदर करावा	१० गुण ध्यान साधनेवर मौखिक परीक्षा	५०

SEC 2

अभ्यास पत्रिका :- भाषांतर कौशल्य (पाली -मराठी)

अभ्यास पत्रिकेची निष्पत्ती (COS)

- १) विद्यार्थ्यांना भाषांतर क्षेत्राचा परिचय होईल
- २) विद्यार्थी भाषांतर प्रक्रिया समजून घेतील .
- ३) विद्यार्थी प्रत्यक्ष पाली भाषेतून मराठीत भाषांतर करण्याच्या प्रक्रियेचा अनुभव घेतील .
- ४) भाषांतर कौशल्य विकसित करण्याकरता विद्यार्थ्यांना प्रेरणा मिळेल
- ५) भाषांतराद्वारे रोजगार प्राप्त करू शकेल .

अ .क्र .	अभ्यास पत्रिकेचे घटक	एकूण तास
१	भाषांतराचे क्षेत्र व रोजगाराच्या संधी	२ तास
२	भाषांतर प्रक्रिया व स्वरूप	३ तास
३	पाली भाषेतून मराठी भाषेत भाषांतर प्रक्रिया	१० तास
४	प्रत्यक्ष भाषांतराचा अनुभव	१५ तास

अभ्यास पत्रिकेचा प्रकार	परीक्षेचे स्वरूप (अंतर्गत परीक्षा)	गुण स्वाध्याय	गुण मौखिक परीक्षा	एकूण गुण
भाषांतर कौशल्य (पाली - मराठी) (SEC 2)	स्वाध्याय (भाषांतर कृती) व मौखिक परीक्षा	४० गुण विद्यार्थ्यांना कोणतेही दोन जातक किंवा सुत देऊन प्रत्यक्ष भाषांतर करून मुल्यमापनासाठी सादर करेल.	१० गुण दिलेल्या विषयावर मौखिक परीक्षा	५०

प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप : सत्र -४

<p>प्रश्न पत्रिकेचे स्वरूप (RP ,SEC 1 ,SEC 2 वगळून)</p>	<p>१) प्रत्येक अभ्यास पत्रिका १०० गुणांसाठी असेल २) अभ्यास पत्रिकेच्या १०० गुणांचे विभाजन पुढील प्रमाणे राहिल अ) ८० गुणासाठी लेखी परीक्षा ब) २० गुणासाठी अंतर्गत परीक्षा १) लेखी परीक्षेचे स्वरूप - प्रश्न पत्रिका एकूण ८० गुण अ) दीर्घांतरी प्रश्न (१० गुण) व लघुतरी प्रश्न (५ गुण) एकूण 60 गुण ब) वस्तुनिष्ठ प्रश्न २० गुण अंतर्गत परीक्षा :२० गुण</p>
--	---

टीप -

१ एम .ए .पाली अभ्यासक्रम एकूण ८० श्रेयांकाचा (उपलब्ध कमाल श्रेयांक) आहे .

२ एम .ए .पाली अभ्यासक्रमातील DSC, DSE या अभ्यास पत्रीकातून किमान ८०%श्रेयांक म्हणजे

६४ श्रेयांक प्राप्त करणे बंधनकारक आहे .

३ Ancillary Credit courses - या अंतर्गत विद्यार्थ्यांला किमान १०% श्रेयांक म्हणजे ८ श्रेयांक प्राप्त करणे बंधनकारक आहे .

अ) सेवानुभव Internship कार्यानुभव (Work Experience)/ क्षेत्र कार्य (Field Work) - अनिवार्य आहे.

आ) Open Elective Courses

यातील अभ्यास पत्रिका ऐकिक आहेत मात्र विद्यार्थी त्यातून श्रेयांक प्राप्त करू शकतात .इतर

अभ्यास क्रमातील /इतर विद्याशाखातील विद्यार्थी GIC ,Skill Courses या अभ्यास पत्रीकातून अभ्यास पत्रिका निवडून श्रेयांक प्राप्त करू शकतात .

इ) अभ्यास पूरक (Co-curricular Activities किंवा अभ्यासेतर उपक्रमातून (Extracurricular Activities) विद्यार्थी श्रेयांक प्राप्त करू शकतात .यातील सहभाग ऐकिक स्वरूपाचा आहे.

४) किमान ८ श्रेयांक विद्यार्थ्यांला RP & SEC अभ्यास पत्रीकांतून प्राप्त करणे अनिवार्य आहे .

@ समाप्त @